

Dichtbij het bestaande willen blijven?!

Van innovaties tot richtingbepalers

Met dit artikel wil ik een poging doen de grote lijnen van de hedendaagse ontwikkelingen c.q. veranderingen in ons vak te positioneren, maar daarbij ga ik niet verder terug dan een enkel decennium omdat die periode relevant is voor ons huidige functioneren. Door: Jorg Radstake

De afgelopen jaren is het onderwijs ingrijpend veranderd. Zo werd de basisvorming ingevoerd en is deze na een korte (experimenter)fase als mislukt ervaren en zelfs weer afgeschaft. Gelukkig is de berichtgeving rond de tweede fase iets positiever en is er momenteel alleen maar sprake van een herontwerp, zonder dat de onderste steen opnieuw gelegd dient te worden. Staat ons met LO-specifieke ontwikkelingen niet hetzelfde te wachten? Laten ook wij ons leiden door wat anderen (in de meeste gevallen beleidsmakers) met ons vak voor ogen hebben? Of (h)erkennen we waar de kracht van ons vak ligt?

Ontwikkelingen voor LO (Sectie - School - Samenleving)

In vogelvlucht kunnen we de volgende innovaties binnen ons vak onderscheiden (zie bijlage 1). In het nabije verleden bestonden de voornaamste taken van de vakdocent, naast het verzorgen van lessen LO, voornamelijk uit het schrijven van een vakwerkplan met programma's van toetsing en afsluiting (PTA's), het ontwikkelen en verzorgen van motorische remedial teaching (MRT) of steunlessen, het (door)ontwikkelen van lesmateriaal en/of modules én het organiseren van (school)sporttoernooien en sportoriëntatie en -keuze-programma's (SOK). Je was voornamelijk actief binnen de les en gericht op de sectie!

Van de huidige docenten LO wordt, naast bovengenoemde taken, ook verwacht dat hij/zij meer actief is binnen de school en gericht op het docententeam. De vaksecties verdwijnen steeds meer naar de achtergrond en iedere docent neemt plaats in een kernteam, dat zelfstandig verantwoordelijk is voor zowel de invulling en kwaliteit van het onderwijs als ook het complete functioneren van de individuele leerling (resultaat verantwoordelijke teams, zie ook eerste pagina in *Lichamelijke Opvoeding 3*, 2009). Mocht er toch ruimte komen om ons vak verder (door) te ontwikkelen, dan krijgen we meestal een duidelijke opdracht mee, zoals bijvoorbeeld het ontwikkelen van Beweging, Sport & Maatschappij (BSM) voor 4 en 5 Havo.

De innovatie om meer te bewegen is ingezet met de Alliantie School & Sport, *samen sterker*. Ze had de wel erg ambitieuze doel-

stelling: 90% van de scholen heeft in 2010 een dagelijks sport- en beweegaanbod voor zijn/haar leerlingen bewerkstelligd. De overheid heeft in de vorm van combinatiefunctionarissen (CF) structureel vormgegeven aan de bovenliggende doelstelling van deze Alliantie. Deze CF heeft een breder werkterrein en treedt op als intermediair tussen verschillende partijen in de samenleving (onder andere School & Sport). Dat blijkt bijvoorbeeld wel uit de pilot 'Combineer en scoor met de duale vakleerkracht', van Sportservice Overijssel. Hij moet bruggen zien te slaan.

VERLEDEN



Welke taken *had* de docent LO?
- binnen de sectie gericht

HEDEN



Welke taken *heeft* de docent LO?
- binnen de school gericht

TOEKOMST



Welke taken *krijgt* de docent LO?
- binnen de samenleving gericht

Bijlage 1: schematische weergave van ontwikkelingen 'in de tijd'

Kritische blik op innovaties binnen bereik van LO

Dat er binnen de vakwereld veel verschillende zaken spelen blijkt wel uit de verscheidenheid aan innovatieve artikelen, die bijvoorbeeld in dit vakblad verschijnen. Ook de verschillen aan keurmerken binnen de vakwereld geven gewoon aan dat er ook op ons vakgebied ongelooflijk veel ondernomen wordt. Zo hebben op 2 maart jl. twaalf scholen (basis-, speciaal en voortgezet onderwijs) van Sportservice Flevoland het certificaat 'Sportgeoriënteerde School'

ontvangen op basis van een drietal criteria, te weten (a) tenminste één extra (structureel) beweeguur voor alle leerlingen, (b) verzorgd door een gediplomeerde begeleider en (c) een gerealiseerde samenwerking met tenminste één sportvereniging uit de buurt. Een mooie stap in de richting van een dagelijks sport- en beweegaanbod voor zowel de mindere als betere bewegers. Daarnaast heeft ook de KVLO samen met NOC*NSF en de NISB zijn eigen certificeringsmodel 'Sportactieve School' en ontvangen veel beweegvriendelijke scholen, met zorg voor het brede begrip gezondheid een certificaat 'Gezonde School'. Ik ben echter van mening dat niet de kwantiteit uiteindelijk het succes van ons vak bepaalt, maar juist de kwaliteit. Die zal mijn inziens zorg moeten dragen voor een blijvende waardebeoordeling voor LO. Misschien moeten de gestelde criteria iets meer (willen) zeggen over de kwaliteit van het sport- en beweegaanbod van scholen?

De ontwikkelingen in drie innovatielijnen

Als opleidingsdocent van de Calo vind ik dat we niet klakkeloos met alle winden mee dienen te waaien, maar dat we wél de verplichting hebben onze LO-studenten voor te bereiden op wat ze in het brede werkveld tegen zullen komen. Ik heb de vele ontwikkelingen in een aantal clusters geplaatst. Door deze clustering, innovatielijnen genoemd, ontstaan mijn inziens overeenkomstige inhoud en visies, die mogelijk een bijdrage kunnen leveren in de ontwikkelkoers van het vak LO bij jou op school.

De volgende drie vragen staan voor mij centraal bij het komen tot deze innovatielijnen:

- (1) Op welke wijze vindt LO z'n plaats?
- (2) Moeten we écht met sport samenwerken?
- (3) Waaraan denk jij bij diversiteit?

Hieronder een uitwerking. Ook geef ik diverse ontwikkelingen op ons vakgebied bij de te onderscheiden subgroepen aan.

(1) Op welke wijze vindt LO z'n plaats?

LO in een nieuw curriculum

Daar waar ik enkele jaren geleden een artikel schreef over 'Sportklassen in het Voortgezet Onderwijs' (LO 9, 2004) volg ik nu met een steeds kritischer blik het aantal, in veel gevallen klakkeloos gekopieerde, sportklasconcepten. De zoekpagina Google geeft momenteel vele duizenden hits op de zoekterm 'sportklas'. Ze zijn veelal gebaseerd op het feit dat sporten/bewegen erg leuk is en automatisch uitstraling heeft naar (toekomstige) leerlingen! Een andere ontwikkeling is het advies om meer samenhang tussen de vakken in de onderbouw van het voortgezet onderwijs te bewerkstelligen. Dit kwam vanuit de taakgroep Vernieuwing Basisvorming naar boven. LO stemt in overleg met andere vakken en/of leergebieden veelvuldig haar programma thematisch af óf werkt zelfs in projectmatige vorm vakoverstijgend samen met andere vakken en/of leergebieden. Ook in het basisonderwijs wordt op deze wijze theoretische kennis, met raakvlakken met het (leren over) bewegen gekoppeld aan LO (zie 'Sportik', SLO 2008). Ook zien we steeds meer scholen die een examengericht LO-programma aanbieden (BSM voor h/v of LO2 voor vmbo). De sector Sport, Dienstverlening & Veiligheid (SDV) biedt een beroepsgericht programma van twaalf uur per week aan. Daarin kunnen leerlingen zich alvast ontwikkelen in en voorbereiden op een toekomst in de sport in de meest brede zin van het woord. Kortom in al deze ontwikkelingen zal,

door een uitbreiding of herindeling van uren, LO opnieuw gepositioneerd en gelegitimeerd moeten worden!

(1) Op welke wijze vindt LO z'n plaats? -> LO in een nieuw curriculum	
Voor de leuk	Van sportklassen
maar wél leerzaam	via vakoverstijgende projecten (BO of onderbouw VO) meer leren over het bewegen
én toekomstgericht!	naar het in de praktijk brengen bij BSM, LO2 of SDV.

Bijlage 2: de eerste innovatielijnen in schema, inclusief subgroepen

(2) Moeten we écht met sport samenwerken?

Afstemming en samenwerking tussen School & Sport

Dat er steeds meer LO-ers geïnteresseerd raken in vernieuwende en uitdagende activiteiten, geschikt voor in de les LO, blijkt wél uit de deelname aan de VO-studiedag 2008 die grotendeels in het teken van trendsporten stond én de animo voor het landelijke netwerk van de SLO/KVLO voor streetsporten. Ook in *Lichamelijke Opvoeding 1* werd hier een tweetal voorbeelden van beschreven, te weten Freerunning (door Maarten Vijfhuizen) en Streetsurfing (door Erik Gotjé). De huidige generatie pubers kenmerkt zich door veelvuldig zappen en een blijvende drang naar het nieuwe/onbekende. Vanuit een eigen, persoonlijke vakvisie wordt richting gegeven aan wat er wel/niet aan bod mag komen én op welke wijze hier aandacht aan besteed zal worden.

(2) Moeten we écht met sport samenwerken? -> Afstemming en samenwerking tussen School & Sport	
Uitdagende activiteiten voor in de gymles	Freerunning, streetsurfing of cricket
zijn samen met sportbonden lesmappen ontwikkeld	ontwikkeld door Stichting Leerplan Ontwikkeling (SLO) in opdracht van NOC*NSF
om ook het naschoolse sport- en beweegaanbod vorm te geven!	op basis van een doorlopende leerlijn van onderwijs naar sportvereniging.

Bijlage 3: de tweede innovatielijnen in schema, inclusief subgroepen

(3) Waar denk jij aan bij diversiteit?

Diversiteit in het bewegingsonderwijs

Hiermee heb ik het niet alleen over de heftige discussies over de relatie tussen autochtonen - allochtonen. Binnen onze lessen LO hebben we met veel meer verschillen tussen leerlingen onderling

te maken. Ik kom eigenlijk tot een drietal subgroepen. De eerste groep kenmerkt zich door het enorme verschil in bewegingsniveau. In onze LO-lessen nemen, in de meeste gevallen, zowel de Balkenendes als de Ronaldinho's deel aan dezelfde bewegingsactiviteiten. Niveauheterogene groepen maken dat de hbo-opgeleide bewegingsspecialist ervoor dient te zorgen dat er voor iedereen iets te leren valt. Dus zowel Balkenende als Ronaldinho moeten uitgedaagd worden om zich verder (en blijvend) te kunnen ontwikkelen op het gebied van bewegen/sporten. Daarom moeten zowel activiteiten/opdrachten uit de comfortzone als uit de stretchingzone worden aangeboden.

Een LO-er dient naar mijn mening zicht te hebben op wat bij de specifieke doelgroep waaraan hij/zij lesgeeft, speelt. Door niet alleen maar uit te (willen) gaan van een vastliggend activiteiten-aanbod kan op zoek gegaan worden naar een bij de doelgroep aansluitend en passend activiteitenaanbod. Het gaat er mij om dat je moet durven een bestaande activiteit aan te passen en te veranderen ten gunste van de individuele leerling (maatwerk). Het is niet de bedoeling dat de leerlingen de inhoud van de lessen gaan bepalen.

Maar ook vergen complexe groepen leerlingen een bepaalde benaderingswijze en lesgeefstijl. Niet alle LO-docenten zijn geschikt om aan dezelfde groepen (met bijvoorbeeld veel ADHD-ers en leerlingen met PDD-NOS) les te geven. Leerlingen hebben er toch recht op door de docent begrepen en op maat bediend te worden?!

(3) Waar denk jij aan bij diversiteit? -> Diversiteit in het bewegingsonderwijs	
Voor iedereen valt iets te leren	Dus voor zowel de mindere als betere leerling (lukt 't)
door maatwerk in activiteitenaanbod	aansluitend bij onder andere de interesse (leeft 't)
en/of begeleiding.	en specifieke behoeften c.q. aanpak (grotweg loopt 't)

Bijlage 4: de derde innovatielijn in schema, inclusief subgroepen

Beroepscompetentieprofiel KVLO

Een docent krijgt steeds meer andere taken. Je dient aan de ene kant het vak zowat vanaf de grond opnieuw op te bouwen. Vanuit mijn ervaring weet ik echter dat niet iedere bouwvakker over de daarvoor nodige capaciteiten beschikt en zelfstandig een kwalitatief verantwoord huis kan bouwen. Aan de andere kant wordt ook steeds meer een beroep gedaan op managementachtige competenties. Zeker als je een baan als combinatiefunctaris aanvaardt. Ik vraag me af of dit niet teveel gevraagd is! Daar zijn toch de hbo-SB-opleidingen voor bedoeld?

Het vanuit de KVLO opgestelde competentieprofiel geeft aan de hand van kerntaken en beroepsopgaven aan wat een startbekwame LO-er in ieder geval te bieden heeft. Dit geldt dus als kwaliteitsinstrument voor ons beroep! Voor mij wordt hierin duidelijk dat de focus

ligt op het verzorgen van kwalitatief verantwoorde lessen LO. Daarnaast moet je als professional (beroep: leraar) de verantwoordelijkheid nemen in het complete onderwijsaanbod als lid van een docententeam, netwerk, beweegteam en/of sectie.

Het eventueel indalen van managementachtige en beleidsmatige werkveldgerelateerde onderwijseenheden om meer alles-kunners te creëren, moet, volgens mij, op dit moment zeker niet ten koste gaan van (de kwaliteit van) onze corebusiness.

Dat de KVLO in haar beleid het competentieprofiel opnieuw kritisch zal bekijken, lijkt mij gezien de vele geschetste ontwikkelingen ook noodzakelijk.

Ik hoop dat ze hierbij uitgaat van de kwaliteit die de huidige generatie deskundige LO-ers biedt. Het zal dus meer een herijking zijn! Vervolgens zullen hier ook de gemeenschappelijke opleidingskwalificaties voor de lerarenopleidingen aan ALO's en sporthogescholen in Nederland op aangepast en afgestemd moeten worden.

1. Het ontwerpen en plannen van lessen lichamelijke opvoeding
2. Het organiseren en begeleiden van bewegingsonderwijs leerprocessen
3. Het observeren en registreren van bewegingsonderwijs leerprocessen
4. Het begeleiden van leerlingen bij hun schoolloopbaan
5. Het organiseren en begeleiden van een schoolsportprogramma
6. Het verwerven en beheren van accommodatie en leermiddelen
7. Het leveren van een bijdrage aan algemene organisatie en beleid van de school
8. Het opbouwen en onderhouden van externe contacten
9. Het signaleren en vertalen van trends naar het vak
10. Het onderhouden en uitbouwen van eigen beroepscompetenties

Bijlage 5: het beroepscompetentieprofiel van de KVLO (sept. 2004), de competenties

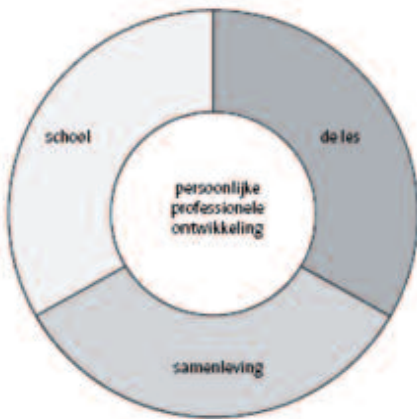
ADVERTENTIE

OUTDOOR > *Hartje Ardennen* < OVERNACHTEN

BRANDSPORT

Mierchamps 15 • 6580 La ROCHE-EN-ARDENNE • ☎ 084/41 10 84
www.brandsport.be • info@brandsport.be

LA LAITERIE



De vier niveaus van professionaliteit:

- A. de leraar lichamelijke opvoeding in de les en bij de begeleiding van leerlingen
- B. de leraar lichamelijke opvoeding als collega in de vaksectie, in een netwerk, in een team en in de school
- C. de leraar lichamelijke opvoeding in het brede maatschappelijke veld van bewegen en sport in verschillende sectoren van de samenleving
- D. de leraar lichamelijke opvoeding en zijn eigen persoonlijke groei en ontwikkeling binnen zijn beroepsrol.

1. Onderwijsvoorbereiding: alle activiteiten en beslissingen van de leraar die leiden tot een ontwerp van een uit te voeren les of onderwijsleerpakket in alle onderwijstypen en educatieve situaties buiten school.
2. Lesuitvoering: alle activiteiten en beslissingen van de leraar die leiden tot realisatie van de geplande lessen of onderwijsleerpakketten.

3. Onderwijsevaluatie: alle activiteiten en beslissingen van de leraar die gericht zijn op een waardebeoordeling en/of beoordeling van onderwijsleerprocessen en leerresultaten.
4. Functioneren als lid van een vaksectie, netwerk, bewegingsteam.
5. Functioneren als lid van een docententeam.
6. Kunnen ontwikkelen, hanteren van een visie op het beroep en dat kunnen expliciteren vanuit vakconceptuele kaders, zowel in geschreven als gesproken vorm.
7. Zichzelf verder kunnen ontwikkelen en professionaliseren.

Bijlage 6: gemeenschappelijke opleidingskwalificaties LO-opleidingen (aug. 2005)

Correspondentie:

jorg.radstake@windesheim.nl

ADVERTENTIE



verder met onderwijs

Centrum voor Nascholing Amsterdam

020 525 1241

nascholing@cna.uva.nl

www.centrumvoornascholing.nl



Is leerlingbegeleiding uw kerntaak?

Maak kennis met de professionaliseringsprogramma's van CNA

- Post-HBO registeropleiding Begeleider in het Onderwijs
- Opleidingen tot Zorgcoördinator en Veiligheidscoördinator
- Training Begeleidings- en Coachingsvaardigheden / Mentorvaardigheden
- Thematische introducties: Decaan, Vertrouwenspersoon, Begeleider faalangstreductietraining, of Zorgcoördinator

Kijk voor het complete aanbod op onze website. Heeft u een specifieke begeleidingsvraag voor uzelf of uw team? We bespreken graag de mogelijkheden voor een leertraject op maat.